

N:o 146.

Af herr **Elis Nilson**, om anslag för upprätthållande af vissa lärarebefattningar vid allmänna läroverket i Ystad.

När vårt undervisningsväsen åren 1856 och 1859 omorganiserades, blefvo icke alla högre lärdomsskolor ombildade till högre läroverk, utan i ett stort antal städer (enligt Sveriges första officiella skolstatistik 24) förvandlades lärdomsskolorna till femklassiga lägre elementarläroverk, och dessa städer, deribland *Ystad*, blefvo således på grunder, som vi ej känna, sätta efter de städer, som begåfvades med högre läroverk. Häraf blef en naturlig följd, att i sådana, på detta sätt styfmoderligt behandlade, städer liksom i de dem kringliggande landskommunerna ganska snart förspordes klagan öfver missförhållandet, och gjordes försök hos Riksdag och regering att få sina läroverk utvidgade till högre, hvarigenom de skulle blifva likställda med de 1856 och 1859 gynnade städerna. Den första stad, hvilkens sträfvan i detta hänseende kröntes med framgång, var Helsingborg, sedan kom Halmstad och till sist Sundsvall.

I *Ystad* gjorde sig behofvet af högre läroverk tidigt känbart, men först för tio år sedan blef för stadens ledande män läroverksfrågan en så vigtig angelägenhet, att den icke längre ansågs kunna bortskjutas, och den 17 maj 1888 beslöto herrar stadsfullmäktige enhälligt att på kommunens bekostnad utvidga läroverket med 6:e och 7:e klasserna på latinlinien och med 6:e på den reala. Den 6 juli samma år gaf Kongl. Maj:t sitt nådiga tillstånd till utvidgningen, och, då undervisning och öfningar äro fullständigt ordnade på samma sätt som vid statens högre läroverk, har sedan dess *Ystads* högre läroverk i Sveriges officiella statistik hänförs till de högre läroverken. År 1890 skänkte kommunen sitt gymnasium ett nybygd tidsenligt läroverkshus, innehållande 8 lärosalar, laboratorium, fysiskt kabinett och en solennitetssal, rymmande 400 personer. Förra året beslöto herrar fullmäktige, likaledes enhälligt — med öppen blick för tidens kraf på detta område — att äfven bekosta undervisning på 7 klassens reala linie.

Innan vi gå vidare, meddelas här några uppgifter om läroverket, som kunna vara af vigt att känna.

Ämneslärarne utgöras af 4 extra ordinarie lektorer, alltid filosofie doktorer, och 2 extralärare. De förra få numera 2,000 kronors årlig lön med ett ålderstillägg af 500 kronor efter 5 års tjenstgöring, men de först tillförordnade hade genast 2,500 kronor; extralärarne hafva 1,800 kronor om året.

Lärjungeantalet i *hela* läroverket var höstterminen 1891, då undervisning första gången meddelades i 7:2 klassen, 182 och sistlidne termin 188. Lärjungarnes antal i 6:1, 6:2, 7:1 och 7:2 var höstterminen 1891 respektive $10 + 17 + 7 + 8 = 42$; höstterminen 1892: $15 + 9 + 11 + 7 = 42$; höstterminen 1893: $26 + 9 + 10 + 8 = 53$; höstterminen 1894: $15 + 19 + 9 + 8 = 52$; höstterminen 1895: $16 + 12 + 10 + 11 = 49$; höstterminen 1896: $11 + 11 + 10 + 9 = 41$ och höstterminen 1897: $12 + 10 + 8 + 10 = 40$.

Af dessa lärjungar tillhörde

höstterminen 1891	13	staden,	29	landsbygden
» 1892	14	»	28	»
» 1893	22	»	31	»
» 1894	19	»	33	»
» 1895	18	»	31	»
» 1896	14	»	27	»
» 1897	14	»	26	»

Med afseende på hela lärjungeantalet voro höstterminen 1891 bland rikets 36 högre läroverk 7 mindre än Ystads; höstterminen 1897 voro 5 mindre än Ystads.

Kommunens utgifter för 6:e och 7:e klasserna hafva, sedan läroverket blef fullständigt, varit:

år 1891	kronor	15,496
» 1892	»	16,634
» 1893	»	16,077
» 1894	»	16,594
» 1895	»	15,727
» 1896	»	15,601
» 1897	»	15,220,

eller i ungefärligt medeltal 16,000 kronor om året, hvilken siffra, då läroverket blir fullständigt äfven på reallinien, kommer att ökas med 2 å 3,000 kronor för år.

De inkomster, kommunen haft af terminsafgifter, hafva vexlat mellan 630 och 870 kronor årligen, hvarvid torde bemärkas, att alla afgifter varit lika med de vid statens läroverk upptagna, och att inskrifningsafgifter likasom afgifter till ljus- och vedkassan gått till statsläroverket, så att kommunens inkomster endast bestått af de afgifter, af 9 eller 4,50 kronor, som af bemedlade lärjungar upptagas utöfver sistnämnda obligatoriska afgift.

Det är själfklart, att dessa kostnader, ehuru de icke alla utdebiteras såsom kommunalskatt, ändå äro tyngande för Ystads stad, och att man der gerna skulle se, *att staten antingen helt och hållet eller delvis ville bekosta undervisningen äfven på det högre stadiet.* Åtskilliga skäl tala också därför.

Bland dessa nämna vi först den omständigheten, att Ystad ligger i en afskild ort, ungefär lika långt från Malmö, Lund och Kristianstad, samt att dess läroverksområde är synnerligen rikt och tätt befolkadt. Det begränsas af en linie, som från Skanörsnäset går rakt till Börringe, böjer der något af mot norr till Frenninge och sedan rakt österut öfver Kristinehof till kusten. Det omfattar således hela Jerrestads, Ingelstads, Herrestads, Ljunits, Vemmenhögs härader, $\frac{3}{4}$ af Skytts och Albo, hälften af Färs och en del af Torna härad, och befolkningen utgör efter 1890 års officiella statistik — den sista mig tillgängliga — 110,679 personer. Drages denna summa från Skånes hela folkmängd, 589,808, och resten, 479,129, divideras med 4 — hvilken siffra utmärker provinsens öfriga högre läroverk — så fås ungefär 119,800, som således kan anses utgöra folkmängdens medeltal för de sistnämnda läroverkens områden. Detta medeltal är visserligen 9,000 större än det, som kommer på Ystads lott, men denna differens försvinner helt och hållet, då man betänker, att Malmö stads hela folkmängd blifvit portionerad ut på de fyra läroverksområdena, men ej på Ystads. Vi kunna således med bestämdhet påstå, *att, om staten vid upprättande af högre läroverk skall taga hänsyn till läroverksområdets folkmängd, Ystad är förtjent af att ega ett sådant.* Detta framgår också af en jämförelse med vissa läroverksområden i det öfriga Sverige. Blekinge hade samma år 111,370 inbyggare och 1 högre läroverk, Nyköpings län 154,991, Gefleborgs 168,542 och Vesternorrlands 208,763 inbyggare med 2 högre läroverk hvardera, och således hvarje läroverksområde antingen något större eller något mindre folkmängd än Ystadsområdet.

I andra rummet torde få framhållas, att under de två sista höstterminerna de Ystad närmast belägna högre läroverken i Malmö, Kristianstad och Lund varit så öfverbefolkade, att, om ej genom en tillfällighet lärjungeantalet i L. 6: 1 i Ystad samma terminer varit så lågt som 9 och 8 — förut har det endast ett år varit 9 och de öfriga varierat mellan

19, 16 och 13 — dessa lärjungar icke kunnat mottagas vid någon af de nämnda skolorna, hvilka i samma klass höstterminen 1896 räknade respektive 35, 24, 28 och höstterminen 1897 respektive 32, 27, 32. Förutsatt att vi höstterminen 1896 hade liksom höstterminen 1893 haft 19 lärjungar i nämnda afdelning eller höstterminen 1897 liksom höstterminen 1888 16, så hade ej alla kunnat mottagas i något af de tre läroverken, och helt visst äro om ett eller annat år dessa 3 läroverk från egna områden så fyllda, att de ej kunna härifrån mottaga en enda lärjunge i sjette nedre klassen. Icke heller torde det vara svårt att inse, huru betungande för undervisning och lärare en sjette nedre latinklass på 35 lärjungar skall vara, liksom väl ingen vågar förbise faran af att låta läroverk utveckla sig så kolossalt som t. ex. det i Malmö.

Till sist bedja vi få påpeka, att ungefär $\frac{2}{3}$ af de i 6:e och 7:e klasserna vid Ystads läroverk undervisade lärjungarne tillhöra landet och endast $\frac{1}{3}$ staden, och att, om kommunen ej kan sägas för dyrt köpa nyttan och nöjet att hafva sina egna söner under de för deras moraliska och intellektuella utveckling så viktiga skolåren vid ett ej alltför stort läroverk i egen stad, det väl torde få anses vara statens skyldighet att »pro rata parte» bidraga till läroverkets underhåll för de på landsbygden hemmahörande lärjungarnes räkning.

Af hvad jag nu i korthet anfört framgår, att Ystads allmänna läroverk uppfyller ett länge känt och stort behof, ej endast för städerna Ystad och Simrishamn, utan äfven för kringliggande Vemmenhögs, Ljunits, Herrestads, Färs, Albo, Ingelstads och Jerrestads härader med en folkmängd af omkring 120,000 invånare.

Ystads kommun har under gångna sju läsåren för läroverket utgifvit 111,249 kronor, förutom att nytt läroverkshus uppförts.

Tydligt är att det i längden blir för samhället omöjligt att bestrida kostnaden för ett högre allmänt läroverk, och då det, enligt hvad jag anfört, är af behovet påkalladt, att ett sådant läroverk finnes i sydöstra Skåne, föreslår jag,

att Riksdagen måtte, för upprätthållandet af lärarebefattningarna vid de 4 högre årsklasserna vid Ystads högre läroverk, bevilja ett belopp af 75,000 kronor, deraf på extra stat för år 1899 15,000 kronor.

Stockholm den 27 januari 1898.

Elis Nilson.